

Előfizetési ár:

Vidéken: Évnyegyre 2 f. 50 kr. Helyt: Évnyegyre 2 f. 24 kr.
Félévre . . . 5 f. 40 kr. Félévre . . . 4 f. 48 kr.
Elutlás egyes számonként nincs.

HETILAP

Hirdetések és magánviták:

Hirdetések és magánviták minden izbeni ták négy hasábos gar- beiktatásánál még 10 pkr. mond sora 3 p. kr., a bélyegjű számitandó.

Az iparvilág, tudomány, művészet és szépirodalom köréből.

E lap szellemi és anyagi ügyeit illető minden levél a SZERKESZTŐSÉG-hez czinuzendő.

Bérmintetlen leveleket csupán rendes levelezőinktől fogadunk el. Kéziratokat nem küldünk vissza.

Megjelen e lap jelen ivny alakjában minden szerdán és szombaton déleiben.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS A

HETILAP

április - júniusi évnegyedére.

Vidéken: évnegyedre 2 f. 50 kr.

Helyt: 2 „ 24 „

Előfizetéseket helyt elfogad a Stein és Tilsch könyvkereskedése, vidéken minden es. kir. postahivatal.

Az előfizetéseket tartalmazó levelek bérmintesítendőek.

Hogy lapunk szétküldése pontosan történhessék, a megrendeléseket mielőbb megtenni kérjük.

Egyszermind ki kell jelentenünk, hogy a jelen évnegyedről teljes számu példányokkal többé nem szolgálhatunk.

Tartalom:

Drágul az élet. Egy gazda. — Büjti gondolatok. III. — A gomborka termesztéséről. — Kertészeti morzsák. Borsa Elek. — A gabonafélék s elterjedésük a földön. — Gazdasági eszközök és gépek. — Levelezés: Torda. — B. Hunyad. — Hírfuzár. — Nenz. színház. — Hirdetések.

Drágul az élet.

Hazánk minden szegletében, mindenik vidéke piacznk hová tovább mind érezhetőbben fejezi ki magát ezen megtévesztő eszme „drágul az élet”. Az élelmi szerek ára nőttön nő, s ezzel a fogyasztók növekedő aggályaik mellett, szomorú képet csinálnak a jövőndőhezh; a természetk azon részcsékéje pedig, a mely nélkülözhető terményekről rendelkezhetik, jó szerencsét kíván magának a derülni kezdő szerencséhez. Ugyanazon forrásból némelyek örömet, mások pedig aggodalmat meritenek számukra.

Erdély mult évi gabonatermése minden- esetre volt középszerű, tehát olyan, hogy kül- hatás befolyása nélkül, drágaságtól félni alapos ok nem volt. Honnan ered tehát a megindult drágaság? honnan van, hogy speculánsok a vásárosktól messze félre eső falukat is beha- rangolják gabonavasárlás tekintetéből? honnan jut részkbbe a mezőségi csaknem hozzájárul- hatatlan helységeknek is azon különös sze- rencse, hogy a házaktól elhordják, még pedig ahoz képest jó áron a termést? Ezen tüné- mény Erdélyen kívül fogamszott, hozzánk csak a tünemény maga nyulik át.

A kereskedés organismusa az emberi tes- téhez igen nagyon hasonlít. Valamint az em- beri testben az egymás ellen ható erők egyen- sulya tartja fenn az egészséget, ugy a keres- kedés életében is; ha megbomlik az éltető erők közti egyensuly, betegség áll be; a ke- reskedés betegségei pedig drágaság és olcsó- ság. Egyik épen ugy alája eshet a közjóllét- nek, mint a másik. A jelen század második évtizedében uralkodott nagy drágaság nem tett több családot koldussá, mint annak harmadik évtizedében lábra kapott nagy olcsóság. Hogy tehát valahol betegség rohamának kell mutat- kozni, azt az uralkodni kezdő drágaság után jognak van feltenni.

De a kereskedés nem bizonyos vidék nö- vénye, hanem az országok egyeteméből szívja táplálékát, s ha valahol gyökerét vérző seb éri, a kapott fájdalom az egész testen érez- hetővé válik. Mind ezt csak azért hozzuk fel, hogy kitünjön, mikép mind a mellett is, ha mi a béke áldásai mellett maradunk, a bekövet- kezhető drágaság hatásának alája lehetünk vetve.

Mindenki tudja a velünk tőzsomszéd fe- jedelemségek állapotját, tehát könnyen befogja látni, hogy honnan élelmi szer hazánkknak egyik passusán sem vándorolhat be, sőt nagy való- színűséggel még a miénket is igénybe veszik. Ott a mult évek hozományai kiürülnek, vagy már is kiürültek, a jelen bizonytalanságai a mezei munkásságot megbizbasztják, a lópor fellegei nem szoktak áldásos esőt hullatni a mezei gazdaság fáradozásaira, szóval a gaz- daság jelenje szomorú, jövője aggasztó. És az embereknek még is enni kell. Ezen állapot hatása ne találna bennünköt is? Hatását va- lóban érezzük, mert drágul az élet.

Oroszország némely tartományai magtá- rul szolgáltnak rendes időben nyugot-európá- nak. Ezen magtárak kapui a fekete és keleti tenger. Most ezen kapuk bevannak zárva. O- roszország a gabona kivittelt éltította. Azok a népek, melyek korábban ezen piaczkokról fe- dezték gabona-szükségleteiket, most máshová vannak utalva, s ki merné állítani, hogy azon elutasításat fonalszájai nem nyulnak ki egész hozzánkig?

Anglia szükségeire elegendő gabonát még a legjobb esztendőkhben sem képes termesz- teni; Franciaország is gyakran szorul idegen gabonára. A mult évi termés mind a két or- szághban szegényül ütven ki, mindkettő ugy- szólvá Europa consummense gyanánt tekinten- dő. Németország is általában véve, még ren- des időben is csak soványul fő meg a maga zsrjában, a mult évben pedig közepesen alóli gabonatermése volt; s vajjon ennek hatása ne jutna el hozzánkig? erre igennel felelnek a Dunán feltett gabonaszállításak, melyek a ma- gyarországi piaczkok gabonája nagy részén odább adván, most az erdélyi gabona kezdett Ma- gyarország felé vonulni.

Továbbá Napoly és legujabban Szerbia is megtiltották a gabona kivittel.

Ezen tényeket azért állított össze, hogy kitünjön, mikép az indulófélben lévő drágaság nem költött és meg nem foghatlan alapon vagy kereskedési szeszélyen épül, hanem elhintett okok elválhatlan következménye. Az élet drá- gul, mert a kereskedés teste sebeket kapott, s roszul léte a drágaságban nyilatkozik.

Mi földmivelő, producens nép vagyunk. Fáradozásaink a mult évben ha nem is gaz- dagon, meg voltak áldva. Gabonánk van any- nyi, mennyit szükségünk igényelnek, sőt tán több is. Ha okosok, eszélyesek tudunk lenni, nélkülözhető termékeinket szépen értékesít- hetjük, s ez úton családai és közjóllétünkön sokat segíthetünk, kivált ha az eladással nem sietünk. Most szép pénzt kaphatunk gabonán- kért, de ha tarthatjuk később még szebbet kaphatunk.

Egy gazda.

Büjti gondolatok. *)

III.

A családi élet mind szomorubb térre so- dortalik. A nő és férj, gyermek és anya közti harmonia mind zavartabbá lesz. A fiatalság mind inkább kezd a családkotásról lemond- das gyászos eszméjével kibékülni.

És miért?

Mert századunkban oda jött a nőnevelés, hogy a leányokat alant és fent, csak salon- hölgyekké nevelik.

A nő, a ki századokon át a cselédség főnöke volt, most a háznak nem főnöke, ha- nem parancsnokává képezetetik, szeszélyétől függ fény, gyermek és cselédség. Hány nőt nem látunk, hogy magát a ház gondjain felül tevő, gyermeke sirását, férje kenyér-kereső gondjait, sohajjait sem érti már. Hányszor nem látjuk az életben, hogy a férj, ki egész napon át a bureau kereskedése vagy irásztala mel- lett görnyedett, vagy a nap hevét tűré kéki mellett, mikor hazamegy: salonilag öltözött neje, ki tán épen egy várt társaság számára thea elkészítésével foglalkozott, a helyett hogy férje homlokának reddőt lecsókolná, kabátja poro- ságára mutatva fogadja őt.

S honnan e szomorító visszasság? Ismé- teljük, onnan van, mert a fiatal nemzedéket csupa salonhölgyekké nevelik.

A nők emancipációjával, mit a XIV. La- jos udvara idéze elő, a férfiak a nőket a mi- velődés, értelmesedés, kiképződhetés osztály- részessévé ohajták tenni, hogy az eddigi ösz- hangzástalanság ne zavarja az élvezeteket, s mi fejlett belőle? az, hogy a nők hiúságának, ragyogás-vágyának nyila meg kapuja. A nő a munkaszobából a gyermekek és férj dolgozó szobáján áthatolva, a salonba tette magát ál- tal. Szinpaddá, tánczteremmé alakíták a családi kör egy részét, melyben ha társaság nincs, a nő unja magát, vagy ruganyos pamlagaira dül- len érzelő regények mellett ábrándozik: méla hold, esergő patak, sáppadt arc, reszkető ajk, szenvedő lovag után, s e szóért: — szeretlek.

A női öltözöterem illatárban fürdik. El- fogadó terem nélkül már polgárházokat is alig képzelhetni. Az asztalokon a romantica iskola holdvilágnál szótt regényei hevernek. A zon- gora szükségesebb mint a mindennapi kenyér.

A gyermek a mint kilép bölcsőjéből zenére és nyelvekre tanítatik; zene és nyelvmester keze alól megy férjhez: s a mamák boldo- goknak érezik magokat, azt hiszik, jól nevel- ték gyermekeiket, mert nem lesz társaság, mely- ben leányuk Europa minden népével és nem- zetével ne társaloghatnék, s nem lesz egy férfi, kit énekek vagy zenejatekuk el ne bá- jolna.

Pedig ének, zene, nyelv, még csak a ki- fejezés megannyi nyelve: ha a szív nemesen nem érez, ha a fő nem gondol, ha az emlé- kezet ismerettel nem bír: Bild ohne Gnaden lesz az iskolázott gyermek; s lesz nő, ki ha önmagára hagyatik, órákat fog sirni, mert unja magát.

A nevelésben nem elég csak a kezét és nyelvet kimivelni; még az érzelem kifejtése is csak érzélgésre vezet: ha az értelem, a fő elhanyagoltatik. Nem elég annyira képezni a

*) Lásd Hetilap 23. szám.

leányt, hogy Juliát felségesen játszdja Romeoja ellenében; nem elég, hogy bájos matka legyen: — mert a nő hivatása azon tul kezdődik.

A háztartás, a női és anyai gondokra lelke irányozva nem volt. Kert, konyha, kamara rozsz hangzásu szavak fulében. Hogy arczbőre ne durvuljon, hogy öltözékét el ne piszkolja: eddig mindent a kényeztető anya tett vagy tette. A leány csak arra gondolt, hogy a belépő redőt s fúrteit rendben találja; vagy látogatásokra, színházra, táncvizalomra gondolt. S így lepi meg a legtöbbet kérője.

És hozzá megy.

Szereti, nem szereti férjét: új, ismeretlen, soha nem is álmodott életpálya nyílik fel előtte. Az élet, melyet csak regényből ismer, melynek csak fény oldalait, illatos mezejét számolá képzete szárnyain, melynek árnyoldalait a regényekben is csak elforgatja, vagy mint a madár csak ábrándja szárnyain szállit el felette: most egész prózaiságában előtte áll. A férj, ki addig csak szépeket tartozott mondani, most akkor is előtte áll, midőn kenyéraggodalmi miatt mint egy titokteljes boru áll köre felett, s ő mindezt nem érzi, mert csak rózsáligetről, vadgalamb turbekolásáról, vagy fényes estélyekről álmodozott. Fényes álmaiból kopár valóra ébred, s a családós oly fájdalmas. A lemondás oly szivszaggató.

Boldogok azért azon kevesek, kiket az anyai bálványzás, a felszeg divatos nevelés nem visz ily szenvedésen át, ki a jövő fény és árnyoldalaival előre megbarátkozik; ki a női hivatás valódi lényegét ismerni már gyermekkorában megtanulta.

A háztartás gondjai súlyosznak el legtöbb házat; s e gondok nem olyanok, hogy a legártatlanabb lélek is minden rétegeibe ne vezethetnének.

A férj beszerez, a nő kiad. A beszerzés mekkorasága nem mindig függ a férj képességétől, de a kiadás alkalmazása mindig függ a nő eszélyességétől. A kiadás józansága teszi le a ház jölléte alapját, vagy dönti meg azt. A fényezés minden ágazatában nevelszik: holott a tisztviselő, gazda, vagy vállalkozótól oly igen gyéren függ, hogy bevételét emelje.

Háztartásunk jóval költségesebb mint vala elődeinké: holott a jövedelmek a társadalom több rétegeiben még szállítottak. Apáink beérték egypár szobával, a gyermek együtt élt a ház öregeivel, s legfeljebb cselédszoba kelle: most gyermekszoba kell, míg társalkodó és étterem, dolgozó és hálószoba nélkülözhetlen szükséglet. Mit eddig egy cseléd végze, most arra kettő kívánatik, mert a szolgáló nem lehet egy óráig szobaleány, a legény nem teljesíthet darabontó kötelességeket.

A nő-öltözék végtelen kiadások mezejévé lett. Mit anyáink magok vartak, most azt szabó vagy varró végzi. A férj fejérműi minék varrására hajdan a nők büszkéek voltak, most Pestről, Bécsből pótolatnak. A legutolsó simitást, mit a régiek önkézekkel végeztek kedveseiknek kedvkeresésül, most mosónők vagy cselédség teljesíti, mert a gőz salohnőgyeink idegzetére hat. Főzésről szó sem lehet.

A gyermekeket idegen nők szoptatják, nem mint régen; idegen nők öltöztetik, azok viszik sétálni: az egykori anyák gondjait ma pénzen kell fizetni, hogy nőinknek idejük maradjon — piperére. Ha megnőnek a gyermekek, nyelv és zenemester kell, idegen nevelők: mert a kecses anya vagy nem érkezik, vagy unja, vagy már épen elfeledte mindazt, mire ezreket költének, s mit gyermekei is azonnal el fognak feledni, mihelyt férjhez mennek.

És az idő telik... az ifjuság rózsái elhullnak, s a nő, ki ifjontan oly kedves, oly feltűnőnek, oly miveltnék tetszett: a férj és világ szemében üresnek kezd tetszeni, mivel legfeljebb már csak élezesen lehet pletykálni. Leikének egész válgá legfeljebb egy pár regényre emlékezés, minden gondolat, mélyebb érzelem nélkül...

Ily szellemben magok után új nemze-

déket hagynak... s még is boldogabb jövőről álmodozunk.

Szomorú gondolatok, s legfeljebb azzal vigasztalhatjuk magunkat, hogy mások sem jobbák nálunknál: mert e gondolatokat egyik német lap csaknem ily alakban hozá; ha tán igen éles színekkel van néhány kép festve, minket kiment az, hogy épen nő tollából került.

Annál nagyobb öröm, ha hazánkban kedves kivételeket látunk, családokat, melyek észrevéve a ferde irányt, új ösvényre tértek, s nemzetünk anyagi és szellemi súlyedésének a fiatal nemzedék észszerű nevelésével ellene munkálnak.

A gomborka-termesztésről.

A kolozsvári olajgyár igazgatósága több évi figyelemmel kísérés után a gomborka termesztés körül igen hasznos tapasztalatokat tett, a melyeket a közönség érdekében közölni kíván.

1. E magot leginkább oly földbe kell vetni, a mely oldalon fekszik, s a víz rajta meg nem állhat, következéleg, a melyet hosszában, s nem keresztül szántanak.

2. A szántás és vetés legjobb ideje april vége és május eleje, mikor a burján már kibújít.

3. A barázdákat oly szélesre kell szántani, s a felszántott földet oly módon megfordítani, hogy a burjágyökerek felszínre jöjenek, s aztán be kell boronálni, vetni s újra beboronálni. Ily kezelés mellett a mag, főleg kedvező időjárásor kikél mielőtt a burjánok újra tenyészni kezdenének, s elnyomhatnák.

4. Ha az ember azonban előbb veti a gomborkát, a burjánal egyszerre kél ki, s ez utolsó gyakran egészen elnyomja.

5. Példák vannak, hogy a kik május elején az említett módon veték el a magot, 12 kupa után egy holdról 70 vékát kaptak, a mi természetesen annyival hasznosabb, minthogy e magot nem kell ugy betakarítani, mint a töröküzát, s a vetésre kevés kell belőle.

6. A mi a tisztítást illeti, e műtétet kézi vagy géprostával igen könnyen végezhetni.

7. Midőn bár mi gabonából a vetésre 10 véka szükséges, a gomborkából egy holdra csak 10—12 kupa kell. S a kinek nincs magja, az olajgyár szolgál vele újért, melynek 20 kupás vékáját 1 ft 12 pengő krért váltja be, természetesen megtisztitva s a gyárba állitva 2% hemérséssel.

Kertészeti morzsák.

Fermezely mart. 23-kán.

A szép és jó, a hasznos és édes mindig bir anyai bájjal, hogy némi hódítást tegyen, akár a szellemi, akár az anyagi élvezetek terén. Nálunk különösen, hol a szegénység mit sem tesz a gyümölcsenyésztésért, nagyon szeretnek a tiltott gyümölcshez nyulni, de rajta kaptatván, ugyan csak elvásik tőle foguk, mit könnyen kikerülhetnének, ha meggondolnák, mily kevés fáradsággal lehet szaporítani a gyümölcsfajokat.

Jelesen, kinek nemesített gyümölcsfaja vagy oltványja van, melynek ágai a föld felé hajladoznak, igen könnyű szerrel szaporíthatja azokat, ha tavasszal egyik vagy másik ágát meghasitva, s a földre huzva lepeczkeli, és három hüvelyknyi földdel betakarva ugy lezsenkeli, mint a szőlőbujtásoknál szokás, mert a következő tavaszon, kivált ha száraz nyárban el nem mulasztotta öntözését, gyökereitől veheti ki, és mintegy külön fát ültetheti át állandó helyére.

De minthogy: non ex omni ligno fit Mercurius, az oltványok átültetésénél is nagyon kell ügyelni, hogy kiásás alkalmával meg ne sérüljön a gyökér; ha pedig minden gondosság és kímélet daczára is az oltvány hajgyökerek nélkül, vagy épen csonkán maradna, be kell tekerni nedvesített posztóröngybe, vagy

más ilyes szörkermébe az anyatorzs végét, mely rendes öntözgetés mellett ismét hajgyökereket fog hajtani annak idejében.

S ha már annyira neveltük fáinkat, hogy gyümölcsözhetnek, és virágzásuk idején az esőzés káros következeitől féltethetjük, se baj! csak naponként rázogassuk meg, hogy átszállhasson a humpor egyik virágkehelyből a másikba. azzal sok apró férgeket is lehullatnak, melyek tetemes károkat okozhatnak a fejlődő gyümölcsökben, és mindig jó gyümölcsökre számíthatunk a körülményekhez képest. Experto crede Ruperto! Borza Elek.

A gabonafélék s elterjedésük a földön.

A gabona az ember fő tápszerét alkotja, s oly időben, midőn mint jelenleg is drágaság élébe megyünk, nem lehet érdek nélküli dolog bepillantani a természeti élet ezen tájára.

Azon különböző nevénymagvak, melyeket általános névvel gabonának szoktunk nevezni, oly sajátszerű fűmekk gyümölcse, melyeket véres veréjékekkel kell mivelni, természetben az embernek, mert mivelés nélkül vad állapotban seholt sem terem e földön.

A gabonanemek termesztésének eredete az emberiség azon korába esik, midőn általában mindent költői, mythologiai homály vett körül. A régi kor emberei a gabonanemek használatbáhozását egyenesen az isteneknek tulajdonították, s a fűvészeknek eddig elé még nem sikerült vadon termő gabonaféle növények fölfedezése, a mi jogosít azon következtetés megállapítására, hogy az emberi szorgalomnak tulajdonítandó a dicsőség, hogy kisebb értékű növényeket a nagybecsű gabonaféle növényekké birta nemesíteni. Ha valaha ezen növények a föld valamelyik részében vadon termettek volna, miért ne teremhetnének most is? Aztán az is meglepő tapasztalat, hogy a gabonafélék, csak cultivált nemzettek körében tenyésznek. A vadász állapotban élő emberek mindenütt csak a fák gyümölcseiből, vagy a tengerek hozományából élnek. A gabonamivelés az emberi mivelődés nagy arénáját képezi.

A rizs tekintve azon emberek számát, a kik vele táplálkoznak, az első helyet foglalja el, mert körülbelül a földön lakó emberiségnek fele él rizszel. Ez adja a kenyéret keletnek, Indiának, Chinának, Japannak, a hol nem tudják felfogni, miképen élhet ember a földnek oly táján, a hol rizs nem terem.

Utánna érték és fontosság tekintetében mindjárt a buza következik, a melynek termesztése ott kezdődik, hol az égaly a rizs termesztésére kedvezőtlen kezd lenni. Ezen gabonánem kitünőleg a nyugoti világé, s az emberiségnek legfelvilágosodottabb, tevékenyebb és vállalkozóbb részét táplálja, miért a buza termesztés története a nyugoti civilizáció előhaladásával a legszorosabb kapcsolatban áll.

A hol még hidegebb az égaly, mint a minót a buzatermesztés igényel, ott a rozs kezd mivelés alá jöni, mint jelesen északi Európában. Rozskenyér az orosz, svéd, norvégiai és északi német közönséges kenyere, hol a buzát csak kalácsütésre használják, mint ritkaságot. Azt hiszik, hogy a rozst azon barbár népek hozták legelőbb Európába, melyek a romai birodalmat megrohanták, hozták pedig a Kaukasus melleki tartományokból. A régi németek, mint Plinius mondja, árpa-kásával éltek.

Az árpa a gabonafélék közt z legkevésbé kényes növény, s ugy szólván a civilizáció északi határához tartozik. Az árpa, zab és rozs mindnyájan az északi vidékeken tenyésznek.

A török buza a amerikai növény, s Amerika felfedezése előtt Európában nem ismerék, ez legjobban diszlik a föld melegebb vi-

dekein, Europa délibb részeiben, északi Afrikában és Indiában nagy mértékben termesztik. Ez minden gabonaféle növények közt a legtermékenyebb. Európa északibb részeiben a buza csak négy-öt szemet ad, a déliben nyolcz-tízet, a törökbuza pedig már Európában ötven — nyolczvanat, a meleg vidékeken pedig négyszáz szemet is ad, de a buza azon clönnyel bír, hogy termése biztosabb; a törökbuza többször csal, a rizs-termés a legbizonytalanabb, miért Chinában és Japánban az óh-esztendők gyakoriak. Epen így a rozs is biztosabban tenyészik, mint a buza, ugy hogy a termés biztosága nemileg kipotolja a termék soványabbását a gabonanemeknél.

A nyugoti tartományok gabonását északi Europa teszi. Danzig, a keleti tenger ezen nagy gabonás kikötője egyetlen esztendőben szállít Angolhonba egy millió tonna gabonát. Petersburg hasonlóság igen sokat szállít ki, és Odessa, a Feketetenger mellett felvirágzott város, melynek létele a gabonakivitel kezdetéhen fogamzott, Europa minden részeibe sőt Amerikáká is temérdek gabonát küldöz évenként szertesztét.

Söt Archangel is, mely csaknem a jeges tenger közelében fekszik, számtalan gabonával terhelt hajókat szállít a déli országok felé, s mintegy megmutatni látszik, mikép a civilisatio nagy világának főbb tápszere inkább északi mint déli termék. Oroszország évenként mintegy 5 millió tonna gabonát szolgáltat a külföldi népek táplálására.

A fennebbiekből könnyen láthatni, mily fontos az Oroszország és többi europai országok közti közlekedés, és nagy mértékben fontos az, hogy kenyér dolgában a többi nemzetek nagy részben az oroszról függenek. Igaz, hogy Egyiptom is sok gabonát szolgáltat a külföldnek, ad Denemárk és Magyarország is, ad a két Canada, és adnak az Egyesültállamok is, de mindezek felett az elsőség Oroszországot illeti. Hogy adhasson, természetesen érdekében fekszik; de minthogy tettszése szerint a kivittelt meg is tilthatja, mint jelenleg történt, az által minden esetre zarvarha hozhatja Europa többi országait, kivált rossz termő esztendőkben. Ily lépés természetesen következése europai drágaság.

Gazdasági eszközök és gépek.

Lapunk 22-ik számában említettük az eredetileg Cooke-rendszerü Garrett-féle kanalas sorvetőgépet, mely a pesti terménytartálaton a Czenkről küldött példány által volt képviselve. Ezuttal egy más szerkezetü, t. i. a Duckett-féle vetőgépről szölandunk.

A Cooke-féle vetőgépet a continensen, nevezetesen Németországban előbb ismerték ugyan, mint a Duckett-félét, emez mégis hamarabb elterjedt az elsőnél. Különfélekép mőposíták, s a szerint más meg más elnevezést is kapott. Így keletkezett Thaer, Fellenberg, Ugazy, Burger, Alban, Labahn stb. vetőgépe, mindannyi módosítványa a Duckett-félenek.

E vetőgép működő része a vetőhenger, mely vagy közvetlenül a kerék-tengelyre erősítve ezzel együtt forog, vagy a tengelytől külön helyezve, a tengely és henger végére alkalmazott szij által hozatik mozgásba. A henger hosszában rovátkáit, még pedig vagy élesre, vagy tompára, vagy csiga-alakra.

A vetőhenger rovátkái, bármily alakuk legyenek, pontosan hozzáillenek a magfiók feneké nyílásához, olyképen, hogy a vetőhenger a magfiók aljáról lenyuló bádog-tölcsér öblében szabadon mozoghat. A fiókba öntött gabna a gép járása alatt a vetőhenger rovátkái közé hull, s a henger forgása által a tölcserébe szórattik.

Hogy mindig csak annyi mag jusson a tölcserébe, mennyi a henger rovátkáiban elfér, szóval a vetőmag mennyiségének szabályozására, a magfiók előoldaláról részsüt egy kefékészület ereszkedik le a hengerre, melyet a

lább vagy feljebb lehet csavarni a szerint, a mint kevesebb vagy több magot akarunk át-eresztetni. A bádog-tölcsért közönségesen még egy erősebb vasplá kőpeny veszi körül, mely vetés közben kapla gyanánt a földbe nyomulván, a magnak kellő mélységre helyet csinál. Megjegyzendő egyébiránt, hogy minden gabonafajhoz más hengert kell betenni, miután a rovátkák mélysége nem egyenlő, hanem a zabnál 2,5''; búzánál 0,8''; rozsnál 0,7''.

A Duckett rendszeréből látszik eredni azon, néhol skót nevezet alatt ismeretes vetőgép is, melyen a terménytartálaton Szij Sámuel pesti gazd. gépész ur által volt kiállítva. E vetőgép két kerekken fekvő magfiókból áll, melynek hossza különböző (a kiállított gépé 2 öl volt); a fiókban az ugynevezett vetőtengely nyulik végig, mely a kerekkel közvetlenül vagy szij által összekötve forog, s a reá alkalmazott kefékkel vagy borszele-tekkel a fiókból a magot az oldalvást látható lyukakon kiveri. E lyukakat a mag különböző nagyságához képest saját závarral tágítani vagy szűkíteni lehet. Egyébiránt a lyukak csak annyira állanak egymástól, hogy a mag sorban löketik ugyan ki a fiókból, de mire a földet éri, jobbról balról a sorok ugy össze-vegynek, hogy az ily géppel eszközlött vetés a szórt-vetéshez hasonlít, miért is különösen czélszerű a löher és egyéb fűmagvak vetésére, melyek egyenlő szétszórásra. főleg szeles időben, nagyon bajos, s kézzel csak igen ügyes vető által eszközölhető. Lehet azonban gabona és repce szórtvetésére is alkalmazni, arra vigyázván, hogy a lyukak maggal be ne duguljanak.

A szórva-vető gép már hazánkban is régen ismeretes, de alkalmazása még nem terjedt el oly mértékben, mint érdemlené. Pedig a robot megszüntetése óta a vetőkész megkevesbedvén, s vetéshez csak szelléreket és szegény ember napszámosokat lehetvén fogadni, kik — maguknak nem levén gazdaságuk — a vetési munkában nem jártasok, ezen a termésre nézve igen fontos munka most — főleg nagyobb gazdaságokban felcette rosszul végez- tetik, mire nézve a fennebb érintett szórva- vető gépet, melyel mindenféle magot sürüb- ben vagy gyérebben, és egyenlőben lehet vetni, különösen nagyobb birtokosaink figyel- mébe ajánljuk.

Kerül darabja Szij Sámuelnél, de a többi gépészek is készítik, 130 pftba. A főnyere- ség, mit vele érhetni: a magban, időben s az egyenlőbb vetésben fekszik. Bevet naponkint 27—28 (1200 □ öles) holdat; búzából egy holdra 3 1/2 vékát kíván; a magkímélés tehát általában öszinél és tavaszinal bizvást 1 1/2 vékára tehető a kézzeli vetéshez képest. A ki tehát több száz holdat vet évenként, annál ezen gép az első esztendőben már többszörösen ki- fizeti magát.

LEVELEZÉS.

Torda tavaszelő 23-kán 1854.

Tagosítás eszméje pendüle meg ma a vá-rosi képviselők gyűlésében, s megengedését felsőbb helyen azért kellene kérni, mert van- nak polgárok szép számmal, kik ez arany eszméhez csatlakozni nem akarnak. Mondhat- juk, bűnkben is kedvünk kerekedék föltenni kérdésül: jelenben, midőn városunkban a pénz- forgalom eszközei megragadva nincsenek, ugy- szólva csak tengünk lengünk, czélszerűbb me- zeti gazdaságot létesítésére segédkezeket nyuj- tani kik lehetnek kvalifikált nem akarók? Ha! madárviszhang hallszik, külföni utazásából meg- értt fecske szajháiból, mely a tavalyihoz minde- nekben hasonlóan ömledéz: bravo! nem kell tehát a régi joslók titkainak kulcsát kutatni, a nem akarók azon confráterek, kik tórnánál édesb gyökérket nem képzelnék, s a város vé- gein túli világról nincs fogalmuk.

Polgártársak! nemde szépen hangzik ezen egymástól értelemben távol álló, kettőből ta- gosított, értelmiséget és rokonérzetet föltéte-

lező megszólító szó? csiklándó ez fületöknek, mint fülemiledal: s ha szívetök tud róla, el- hájfolhatna. S hát nem hatna e tagosított szép szó fületökbe, szívetökbe? nem hallotok? vagy tán nem érzetek? pedig —

A szilárd akarat emberei annyit beszél- tek már úton útfélen fületekbe, hogy több sem kell

Tartaitott ugyan is alkalmi remek gyász szónoklat harmincz éves serről, melynél szé- les Europa drágábat nem iszik, de mi nyel- jük. Dithyramban énekeltegett még szülőhe- gyünk leve, melyet a szomju hir hétköznapi asztali italnak sem méltóztatott gradualni.

Panaszolták, hogy lapos, észkos, meszes, későn érő, széles, világért sem francia, olasz, alexandriai konty alá valót termő fajokkal be- állított hegyecskéink, bőv terméskor is a meg- halt tőke kamatját szától haton alól fizetik. Azonban mi ezeket hidegen elhallgatjuk; apáink ünnepnapokon is becsülték a jeges-málit*) is, mi sem öntjük ki, hanem bé; noha látjuk, hogy a szomszéd Kolozsvár nem a mi dom- bocskáink levét, hanem a Hegyalja, Maros és Küküllők távoli, verőfényes hegyeinek levét viszi sok ezer vedrenként az év minden szá- kaiban városunkon át; s hogy mindenki ért- hessen a fájdalom szavait, semmi hatása ránk a kolozsvári sürü, nagyszerü transportoknak, a mi borainkat, még a hídelvei speculans sem méltatja még kóstolóra sem.

Elmondották azt is — de még eddig sü- ket füleknek — hogy szülőhegyeinknek al- kalmasint egy harmadát czélszerűbb lenne gyü- mölcsösnek, törökbúzásnak, luczernásnak, aká- czosnak használni; azt is, hogy tizenhárom szomszéd helység határhalmával érintkező, nagy terjedelmű, jó minőségű, elődeink által keskeny hasábokra szellett, turmákkal, iga- vonó, heverő, bódorgó marhákkal való pra- varikatiókra igen alkalmas mezőségünket ta- gosítani áldás lenne a gazdaságt érdekeben. Arról is volt beszéd — de hogy messze ne hallják — lassu, hogy megbukott közerszé- nyünket csak az segíthetné ki a sárból, ha a korcsomárlást általában haszonbérbe adnók. De a néma csendben a közökatat meghiusult.

Polgártársak! „nem akarásnak nyögés a vége“ kerek példabeszéd ez! mit mind tu- dunk; van is nekünk egy híján száz okunk nyögésre; s mit hogy előrehaladásunkhoz ke- ves remény, legalább jelenben, visszafelé az okok során! az egy híján századik és így egy a kilenczedik az, hogy így harangunk volna ugyan, de a ki ezt a teendők élén ugy meg- huzhatná, hogy ezüst hangja zengzetére min- denki akarálja a közjótét örömmel nézve ösz- szeseregessen, az a „ki“ hiányzik nálunk, de ha volna is, találkoznának akkor is polgár- társak, kik saját önjökért félre vernének min- den harangot, hogy a hasznosért vívó töme- get confusióba hozzák.

No de a dolgokon egyetlen egy erős a- karat segíthetne. Gyertyatartó.

B. Hunyad mart. 25.

E hó elején B. Hunyad és vidék ré- széről, az utolsó farsangi tánczvigalom tiszta jövedelme 46 pft a Garai-árvák részére fel- küldetett.

Folyó hó 11-kén a hirtelen történt lá- gnyulás s hóolvadás következtében a városunk mellett folyó kis Körös pataka nagyon meg- aradván, városunk egyetlen borbélya a vidék előtt minden oldaláról ismeretes Szonati, uszó tehetőségét akarván itason megpróbálni, önkéntesen a hullámok közé ugrott, s a víz által elsodortatott; csak másnap kaphatták meg hulláját.

Ohajtáná városunk, ha a szerencsétlenül elhalt helyébe egy minden tekintetben jobb horbélyt kapnánk.

Nálunk Kalotaszegen még mind hideg van, majd mindennap frís hó esik; a tavaszí mun- kákhoz még nem kezdhetünk; nem csak hogy

*) Torda rossz hirben álló szülőhegye.

nem szánthatunk, nem vethetünk, de még meglegyünk is vetetlen hever.

E roszt idők mellett városunk piacán szerfelett nagy drágaság van, egy véka tiszta búza ára 3 pft., a törökbúza 4 frt. 10 kr., hallatlan nagy ár, pedig még messze van az aratás. Cs.

H I R F Ū Z É R.

Kolozsvár mart. 28.-kán.

* Az erdélyi kölcsönös jég- és tüz kármentő intézet a múlt évi eredmény számavételére elnöke gr. Mikó Imre ur ó nagyméltóságánál közgyűlést tartta. A múlt évi tetemes csapások dacára is, örömmel tapasztalók, miszerint: tán az egész austriai birodalomban, ez egyetlen intézet vala képes kárvallojtait teljes 100%-leg kielégíthetni. Míg ez egyfelől a kárvallojt tagok örömteljes megnyugvására szolgál, nemes öntudattal vallhatják be a nem károsult tagok, mikép jégcsapás által látogatott tagtársaik fölsegélésére, s teljes kártalanításukra készséggel fizetett utánpótlásukkal egymásnak kölcsönös segéd-kezet nyújtanak.

Addig is, míg a számadást egész terjedelmében adhatjuk, előzménykép érdekesnek tartjuk megemlíteni, miszerint, a jégszakbéli 211 káresemény kártalanítására, e körüli ügyviteli s egyéb költségekben múlt évben megforgatott a társulat 33,213 f. a tüzszakbéli 49 károsult kártalanítása, s eljárás kiadások-ban pedig 19,390 f.

és így a két szakban 52,604 ft. pp. Szükségesebben szabályszerűleg a jégszaknál igénybe vehető lett volna, díjptólké kötelezettségbe: 37,418 ft. 18 kr. de csak is 12,000 frt vétetett igénybe: tehát fennmarad: 25,415 f. 42 k. a tüzszaknál igénybe vehető volt: 99,600 f. melyből semmi sem vétetvén fel, így a társulat igénybe vehető ereje a két szakban összesen

volt a tartalékon kívül 177,620 f. mi a társulat jelenlegi állásához képest igen szép biztosítékra jogosítja a társulatot.

* Maros-Ujvárt a sóbányában f. hó 12-kén két munkást egyenlőtlen egy halom föld, a mely munka közben reájok szakadt. Más két munkás csak könnyű sérülést kapott.

* A m. kormány városunkban és M. Vársárhelyt gyógyítható szembetegek számára kórházakat állított, a melyekben a szegényebb sorsuak ingyen nyernek gyógyítást. A fölvétel itt június 1-sőtől szeptember végeig történik, M. Vársárhelyt majus 15-től sept. 15-ig.

* Az erd. honbuvárlati egyesület pünkösztör Brassóban tartván gyűlését, ez időre egy kis tárlat lesz ott rendezve brassói iparczik-kekből.

— Császár Ö Felsege folyó hó 13-káról kelt határozatában megrendelni méltóztatott, hogy a Bécsben legközelebb tartandó ipartárlat 1859-ben legyen. E tárlatban részt venni a német és olasz tartományok is fel lesznek híva.

— Császár Ö Felsege násza alkalmával Bécs városa több szegény párokat fog kihazasítani. A jegy ajándék 500 frt, s aláírás után fog egybegyűlni.

— A bécsi köz-kórház tán egyetlen épület egész világon, melyből egy év alatt 2684 halottat vittek ki, de egyetlen azért is, mert ott a múlt évben 16,670 beteg nyert gyógyulást.

— Aradon a magyar színházon kívül egyik vendéglőben egy kis német színész-társulat is áldoz Thalának, minő eredménnyel — még nem tudjuk.

— Nagy Ignác elhunytával a „Hölgyfutár” megszünt, azonban a lap főmunkatársa Tóth Kálmán az előfizetők kárptólását igéri. Helyreigazításul megjegyezzük, hogy az elhunyt nem 47 hanem 44 éves volt.

— A f. hóban megindult „Vasárnap új-ság”-nak már 3000 előfizetője van, de olcsósága mellett 6000-re van szüksége, hogy minden költségeit fedezhesse.

— A dunagőzhajózás még nem nyílt meg Zimonyon alól. Átalában kétséges, hogy az idén megnyílik-e?

— A balatongőzhajózási társulat nem oszlik fel. A kívánt mennyiségű részvények nagy része alá van írva, a többinek megvételére a határidőt júniusig meghosszabbíták.

— Pestnek 281 kávéháza van. E kávéházak tulajdonosai most egy testületet akar-

nak alakítani. A kávéházról jut eszünkbe, hogy Kolozsvárnak egyetlen ily rendes közmulató helye sincs. Vajjon arra nincs-e emberünk, a ki állítson, vagy a ki bele járjon?

— A múlt évben 1001 külföldi lón kiutasítva az austriai birodalomból egy és más vétség miatt.

— Az állampapírpénz-folyam febr. végén 143,194,578 frtot tett, miután a bank már 6,686,024 frtot beváltot. Ez összegben a magyar közjvedelmi utalványok még csak 1 1/2 milliót, az apró pénzjegyek 7 1/2 milliót tesznek.

— A m. belügyministerium következő himlőoltó orvosoknak osztott jutalmakat: Péterfy Károly kolozsvári seborvosnak és Wotoch Mihály hátszegi kerületi seborvosnak 60 frtot, Prohaszka Eduard gyergyó-szent-miklósi kerületi seborvosnak, Lengyel Antal kőrösbányai kerületi seborvosnak, és Kohlbauer Ferenc tasnádi ker. seborvosnak fejenként 40 pftot.

— A jesuita-rend egész austriai birodalomban 177 tagot számlál.

Nemzeti színház

Mart. 25-kén Zenészeti és szavallati hangverseny adatott a Garay-árvek részére. Minden rögtönzés és roszt idők dacára: tele színház. Páholyok és zártzsebekben olyakat látánk, kiket nagy időtől fogva nem. A költő barátai, tisztelői gyász-emlékezzel gyűltek vala fel a nemzeti unnepléyre. Jótékony célú hangversenyek bíralmentesek lévén: az előadás rendezéséért színészeinknek csak elismerést szavazhatunk. Ki hamar ad, kétszer ad: mond a közmondás; azonban itt nincs ezen eset. S mert még ily nemű előadásokat reménylünk; ohajtauk, hogy abban a cél jelképe láthatólag is legyen kifejezve. Mi czelszerű lett volna Garay megkoszorozott mellképét, munkáit, egy arra készített egyszerű állványon szemléltetni; vagy épen egy ily emlékkészlet transparentet állítani fel a színpadon. Ekkor a függöny felvonulakor megtapsolunk volna unneplényünk tárgyát; nem lett volna a közönség fiatal része arra szorítva, hogy a költő egyik műve szavallásánál tapsolja ki magát. **

Mart. 26-kán. Viola, népszimű. Eötvös J. regénye után dolgozta Szigeti. Nagyon sokszor el volt mondva már, hogy e darabot nem kellene többé adni, hogy ennek kora lejárt, s a helyett hogy élvezetet nyújtaná, csak bosszantást okoz. Ha színészeink nem hallgatnak a közvélemény szavára, ám lássák, részünkről, mindannyiszor óvást teszünk. 3.

H I R D E T É S E K.

HIVATALOS.

(343) (1-3)

Árcsökkenési hirdetmény.

A magas cs. kir. országos pénzügyi igazgatóság idei januarius 22-dik napján 1853 szám alatt költ 1544

rendelet következtében, a thordai cs. kir. sóhivatalnál lévő aerarialis épületek kijavítási munkák felett folyó 1854-dik év aprilis 8-kán délelőtti 10 óra-kor a tordai cs. kir. sóhivatal irodájában nyilvános árcsökkenés fog tartatni.

A felkiáltó ár lészen ezen kijavítandó épületek részleteinek meghatározott munkabére, u. m.

A sóraktárnál léendő kijavításokért 244 ft. 19 kr.

A mázsasesküdti szállásnál léendő kijavításokért 824 f. 32 kr.

Az irnoki szállásnál léendő kijavításokért 586 ft. 29 kr.

Az almázsameszteri szállásnál léendő kijavításokért 126 ft. 28 3/4 kr.

A főmázsameszteri szállásnál léendő kijavításokért 944 ft. 28 3/4 kr.

Az ellenőri szállásnál léendő kijavításokért 652 ft. 48 3/4 kr.

Felsőzollatnak tehát ezen a vállalkozók a fenn kijelölt napon és órán a 10 % bánatpénzzel, a mely a következő kijavítandó épületeknél u. m.

I-ör a raktárnál 24 ft. 25 3/4 kr.

II-ör a mázsasesküdti szállásnál 82 ft. 27 1/4 kr.

III-ör az irnoki szállásnál 58 ft. 38 3/4 kr.

IV-ör az almázsameszteri szállásnál 12 ft. 38 3/4 kr.

V-ör a főmázsameszteri szállásnál 94 ft. 26 3/4 kr.

VI-ör az ellenőri szállásnál 65 ft. 16 3/4 kr.

pengő pénzt teszen, és a mely bánatpénz a vállalkozóknak egyszersmind biztosítékul szolgáland, úgy nem különben törvényes helyeg illetékekkel ellátva a tordai cs. kir. sóhivatal irodájában megjelenni.

A vállalkozók az általuk elfogadott munkák tartosságáért a befizetett biztosítékon kívül minden vagyonukkal a munkára teendő megbírálságát jól állandanak, a többi csökkentőkönk bánatpénzük a bevégzett árcsökkenés után visszaadatik.

Az előszámítások és építési terv a rendes hivatali órákban az említett sóhivatalnál addig is beláthatók.

A cs. kir. pénzügyi igazgatóságtól. Kolozsvárt febr. 28-kán 1854.

(340)

Egy a gazdasági pályán széles ismeretekkel és tapasztalásokkal bíró egyén, ki öt évi Német, Schweiz, Olasz és Magyarhonban nevezetes nagyszerű gazdaságok körül szerzett ismereteit, Frank- és Angolhonban utazásai által gyarapította — ajánlkozik egy vagy több jószágok felügyelését elvállalni. — Bővebb értesülést kaphatni W. W. czím alatt küldendő bementelt levelek által Schotisz Emil ur kereskedésében N. Szebenben.

(341) (1-3)

Szépírá- és rajztanítási hirdetés.

Alól irtak tisztelettel jelentik a t. cz. közönségnek, hogy **szépírá- és rajztanítási** iskolájukat f. év april 1-én megnyitják, abba leánygyermeket havonként egy pft díj mellett tanításra fölvesznek. A gyermekek női munkákban is nyerhetnek oktatást, kívánság szerint. A rajz- és szépírásból külön (privát) órákat is adunk. Szegény gyermekeket ingyen veszünk fel.

Az iskola van az óvári kisedővődában, a hol a beiratások is történnek. Kolozsvárt mart. 28-kán 1854.

Deuth Móricz, Hrdina Gáspár.

(342)

Nagy Iklandon, czégi kerület, m. kapusi alkerületben, B. ifj. gróf Bethlen László udvarában **Emir** nevű eredeti televér arabs mén fog 15 pftért hágni 10-dik aprilistől kezdve.

A kereskedelmi és iparkamara befolyása mellett szerkeszti BERDE ÁRON, tanár.

Nyomatott a rom. kath. lyc. könyvnyomóintézete betűivel.

Kolo

V. Évnyegyzék Félévre

E. lap

apri

Vidéken: Helyt: Előfizetők: kö: pos: Az előfizetők: ten: H: ténhessél: kérjük. Eg: mult év: többé ne

Falusi go VIII. K. J. Tárcza: tárik. —

A zeltünkre azon ige már ma lyan na kiadá fuvarozás ző- és h ficatiók, Min csön, er gyakran kon segí S v palliative got, nem A k meg is k vesztelt í nak, mik midőn na A korcsn itkányoss nagy szá pójának r szabad n radványá ják, a ki lene. A hányzor hozatnak, és simulá bizonyos ebreszten Bizv egyik is, egy közs

*) Lásd H